

soudem jednati. Rozsudkům pojišťovacího soudu lze odporovati odvoláním, bylo-li řízení před pojišťovacím soudem vadné nebo rozsudek nezákonný. Ostatním ustanovením pojišťovacího soudu a jeho předsedy a výroku rozsudku o útratách, neběře-li se v odpor zároveň rozhodnutí ve věci hlavní, lze odporovati stížností. Odvolání je podati dvojmo u pojišťovacího soudu do 60 dnů ode dne, kdy rozsudek byl doručen, podáním, které musí býti podáno advokátem anebo úředníkem nositele pojištění. O odvoláních a stížnostech do rozhodnutí soudu pojišťovacího rozhoduje Vrchní pojišťovací soud, před nímž musí strany býti zastoupeny osobami znalými práv. Vrchní pojišťovací soud rozhoduje s konečnou platností.

Literatura.

Všeobecná díla: Kaskel-Sitzler: „Grundriß des sozialen Versicherungsrechtes“, Berlin 1912; Manes: „Versicherungswesen“, díl III., Berlin 1932; týž: „Versicherungsllexikon“, Berlin 1930; „Die obligatorische Invaliden-, Alters- und Hinterbliebenenversicherung“ (též francouzsky a anglicky), Ženeva 1933, srovnávací dílo vydané Mezinárodním úřadem práce, látku úplně vyčerpávající, str. 790; Schoenbaum: „Finanční a organizační zásady sociálního pojištění“, Praha 1927; Lukáš: „Úvod do československého sociálního pojištění“, Praha 1922. Komentáře: ČSR.: Gallas-Janošík: Výklad k zákonu o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří, Praha 1929; Dr. Pleskot: dto.; Dr. Pospíšil: dto.; Janošík-Riedel: dto., Praha 1934; Dr. Pleskot: dto.; Dr. Neuman: dt.; Dr. Tučný: dto. Německo: Komentáře ke IV. knize Říšského pojišťovacího řádu od Düttmanna, Lehmana a Stier-Sommla. Francie: Výklady k zákonu o sociálním pojištění od Antonelliho, Fleuryho a Chauveaua. Časopisy: Revue internationale du travail, Genève; Zeitschrift für die gesamte Versicherungswissenschaft, Berlin; Sociální Revue, Věstník Ústřední sociální pojišťovny, Pensijní pojištění, Svěpomoc, Sociální Reforma, Prager Zeitschrift für Sozialversicherung.

Jan Gallas.

V. Pojištění pensijní soukromých zaměstnanců ve vyšších službách.

1. Význam a vývoj. 2. Prameny platného práva. 3. Pojistná povinnost. 4. Pojistný poměr a příspěvková doba. 5. Dávky pojistné. 6. Pojistné. 7. Nositelé pojištění. 8. Řízení. 9. Přestupy pojištěnců. 10. Zvláštní druhy pojištění. 11. Mezinárodní vztahy. 12. Statistika. 13. P. p. v jiných státech. — Literatura.

1. Význam a vývoj p-ho p. Ono odvětví sociálního pojištění, které má čeliti nepříznivým sociálním následkům inva-

lidity, stáří a smrti zaměstnanců v soukromých službách, je u nás charakterisováno zásadním dualismem (nehledíc k zvláštnímu stavovskému pojištění hornického): vedle invalidního a starobního pojištění dělnického (viz výše) jest tu samostatné pojištění zaměstnanců ve vyšších službách. Odůvodnění tohoto dualismu lze hledati v historii vzniku p-ho p.: Rakousko počátkem tohoto století provádělo v oboru sociální politiky především t. zv. politiku středostavovskou (srov. novelu živn. řádu č. 26/1907, zák. o obchodních pomocnících č. 20/1910, služební pragmatiku č. 15/1914 ř. z. atd.). Proto také v oboru zabezpečení soukromých zaměstnanců pro případ invalidity, stáří a smrti přikročil stát k řešení otázky u vyšších zaměstnanců již v této době, kdy se ještě nemohl odhodlati zavésti pojištění tohoto druhu pro veškeré zaměstnance v soukromých službách. Stalo se tak zák. ze dne 16. XII. 1906, č. 1 ř. z. z r. 1907. Když pak za republiky (zák. č. 221/1924 Sb.) bylo zaváděno invalidní a starobní pojištění všech soukromých zaměstnanců, bylo zde již dávno vybudované a zavedené p. p. vyšších zaměstnanců, které svým pojištěncům poskytovalo — již pro svoje delší trvání — nároky podstatně vyšší a za příznivějších podmínek, takže zachování samostatného p-ho p. bylo otázkou nabytých práv pojištěnců, na niž přirozeně bylo odpověděno kladně.

Bez zřetele k tomuto historickému důvodu uvádějí se pro samostatnost zvláštního p-ho p. vyšších zaměstnanců sociálně-politické důvody spočívající na myšlence středostavovské: Zvláštní sociální potřeby příslušníků středního stavu a odlišná sociální struktura této třídy obyvatelstva. Tato sporná sociálně-politická otázka nekladla a neklade se našemu zákonodárci de lege ferenda, ježto je — jak se zdá definitivně — rozhodnuta právě naznačeným historickým vývojem. Zákonodárci naproti tomu zůstala velmi obtížná otázka věsti hranice mezi vyššími a nižšími zaměstnanci (viz ad 3).

P. p. bylo zavedeno za Rakouska zmíněným zák. č. 1/1907 s účinností od 1. I. 1909 (k jehož provedení vydáno nař. min. vnitřa z 22. II. 1908 č. 42 a z 1. IV. 1908, č. 62 ř. z.). Zákon tento, který brzo po zavedení vykazoval značné nedostatky, byl ještě za Rakouska novelován cís. nař. z 25. VI. 1914, č. 138 ř. z. (k jeho doplnění resp. provedení vydáno cís. nař.

z 28. VIII. 1914, č. 225 ř. z. a nař. min. vnitra z 26. IX. 1914, č. 259 ř. z.). Brzo po převratu osamostatnil zák. č. 92/1918 Sb. československé p. p. s účinností od 1. I. 1919 a zřídil hlavního nositele jeho, Všeobecný pensijní ústav v Praze. Hospodářským poměrům poválečným přizpůsobil p. p. zák. č. 89/1920 Sb. (s účinností od 1. VII. 1920), který byl hlavním právním pramenem p-ho p. do 31. XII. 1928. Novela tato ponechala úmyslně celkovou strukturu pojištění převzatého z rakouského právního řádu nezměněnu a provedla nápravu jen ve směrech nejnaléhavějších. Zákon ten byl proveden nař. č. 693/1920. Později vydáno k jeho provedení nař. č. 51/1926 Sb. o premiových rezervách a jiných pojistněmatematických hodnotách Všeobecného pensijního ústavu. Další přizpůsobení hospodářským poměrům znamenají normy o drahotních přídavcích k důchodům a o jejich úhradě (rozvrhem na zaměstnavatele): nař. č. 342/1920, zák. č. 299/1921, zák. č. 486/1921, zák. č. 399/1922, nař. č. 271/1924, č. 29/1926, č. 245/1926, č. 186/1927. Vlád. nař. č. 321/1920 bylo rozšířeno p. p. na Hlučínsko (srov. též nař. č. 13/1926) a zák. č. 484/1921 a vládn. nař. č. 16/1923 na Slovensko a Podkarpatsko.

P. p. zaměstnanců soukromých drah vyňatých z účinnosti zák. č. 89/1920 bylo (do 31. XII. 1928) upraveno nař. č. 506/1921.

Jednou z největších novot zák. č. 89/1920 bylo, že zavedl (v § 68) při přestupu pojištěnce z p-ho p. do zaměstnání u státu, obcí a jiných veřejných zaměstnavatelů — jichž zaměstnanci měli normativní pensijní nároky a z toho důvodu byli z p-ho p. vyňati — a naopak povinnost převodu premiové rezervy. Důsledkem tohoto převodu byla ztráta nároků z p-ho p. (zaopatření) u dosavadního nositele pojištění (zaopatření) a zhodnocení dosud získané služební doby u nového nositele. O provádění tohoto zákonného ustanovení vydalo min. soc. péče instrukci ze dne 6. XII. 1926, čj. 12823/IV/3/26 a min. školství a nár. osvěty instrukci (o osobách učitelských) ze 27. XII. 1927, čj. 158821-I. O zhodnocení rezerv převedených státu pensijními ústavu — při přestupech v době od 1. VII. 1920 do 31. XII. 1928 — jedná výnos min. financí ze dne 3. III. 1932 čj. 11224/32/VII/18.

Když zák. č. 221/1924 (s účinností od 1. VII. 1926) zavedl invalidní a starobní pojištění a v § 240 upravil podobně pře-

stupy mezi Ústřední sociální pojišťovnou a nositeli p-ho p., byla otázka těchto převodů pro přestupy nastalé v době od 1. VII. 1926 do 31. XII. 1928 upravena nař. č. 195/1928 a č. 104/1929.

Vydáním dnes platného zákona o p-m p. č. 26/1929 pozbyly všechny tyto normy o přestupech účinnosti, jsouce vydány na základě dříve platného zákona, avšak jen potud, že přestupy pojištěnců po dni účinnosti zák. č. 26/1929 t. j. po 1. I. 1929 nastalé nelze podle nich posuzovati. Naproti tomu pro přestupy nastalé před tímto dnem — jakožto pro minulé skutkové podstaty spadající do doby platnosti norem dnes již neplatných — jest i za dnešního právního stavu těchto norem používati.

Dalším komplexem právních norem vydaných za platnosti zák. č. 89/1920 jsou mezinárodní smlouvy likvidující p. p. bývalého Rakouska resp. řešící otázku započtení pojištění zdejších pojištěnců prováděného až do převratu u rakouských nositelů pojištění. V tomto směru byl základní normou mezinárodního práva čl. 275 mírové smlouvy St.-Germainské. Pod tento článek nebylo však možno zahrnouti pojištění prováděné t. zv. náhradními smlouvami podle § 66 cís. nař. č. 138/1914. Z toho důvodu byla o nárocích a pohledávkách nositelů tohoto pojištění uzavřena úmluva s republikou Rakouskou o vzájemných pohledávkách z vyúčtování nositelů p-ho p. vyhlášená pod č. 60/1926 Sb. Jí byl zaveden t. zv. sociální clearing. Ustanovení této úmluvy provedl v právu vnitrostátním zák. č. 220/1925 a nař. č. 94/1927. Mezinárodní úprava podle čl. 275 mírové smlouvy St.-Germainské byla pak provedena čtyřmi úmluvami s republikou Rakouskou vyhlášenými pod č. 145, 149, 150 a 151/1929 Sb. Všechny tyto mezinárodní normy jest aplikovati i za dnešního právního stavu — zejména při dnes nastalém pojistném případě —, jak plyne z § 177, odst. 8., dnes platného zák. č. 26/1929.

2. Prameny platného práva. Pramenem dnes platného práva o p-m p. jest zák. z 21. II. 1929, č. 26 (účinnost od 1. I. 1929), který byl doplněn opatřením Stálého výboru z 22. X. 1929, č. 162 o nemocenském ošetření důchodců a zák. ze 14. VII. 1931, č. 125 o zvýšení dávek p-ho p. odpovídajícím započtení poloviny nepojištěné doby služební a v některých bodech novelován zák. z 21. VI. 1934, č. 117 (účinnost od

1. VII. 1934). K provedení zák. č. 26/1929 byla dosud vydána tato nařízení: č. 27/1929 o obvodu působnosti úřadoven Všeobecného pensijního ústavu v zemi České a Moravskoslezské, č. 10/1931 o převodních částkách a početních podkladech Všeobecného pensijního ústavu a ústavů náhradních, č. 37/1931, kterým se provádějí ustanovení o soudnictví podle zák. č. 26/1929; p. p. zaměstnanců soukromých drah — vyňatých § 3 zák. č. 26/1929 z účinnosti tohoto zákona — bylo upraveno až nař. z 9. II. 1933, č. 33 (se zpětnou účinností od 1. I. 1929); k § 167 zák. vydáno nař. č. 42/1934 o Nadlepšovacím fondu kondicinujících farmaceutů.

Na p. p. vztahuje se dále úmluva mezi Čsl. republikou a republikou Rakouskou z 5. IX. 1931, vyhlášená pod č. 78/1933 Sb. a úmluva mezi Čsl. republikou a říší Německou z 21. III. 1931, vyhlášená pod č. 209/1933 Sb. (viz sub 11).

Jak řečeno sub 1, jest i za dnešního právního stavu aplikovati (pro přestupy pojištěnců nastalé před účinností zák. č. 26/1929) dřívější normy o přestupech (uvedené sub 1), jakož i mezinárodní smlouvy o likvidaci býv. rakouského p-ho p. (viz rovněž sub 1).

Platný zákon o p-m p. č. 26/1929 znamená podstatně nové vybudování celého tohoto odvětví sociálního pojištění jak po stránce právní tak technické. V tomto ohledu budiž připomenuto pouze, že p. p. jest vybudováno na podobném pojistně-matematickém systému jako pojištění invalidní a starobní t. j. na zásadě, že pojistné (pojišťovací premie) jest stanoveno se zřetelem na generace, které v budoucnu do pojištění vstupují, na věčné trvání pojištění (vyklučující jeho likvidaci k určitému dni) a na existující již jmění hlavního nositele pojištění (Všeobecný pensijní ústav). Pojistné jest pak stanoveno (§ 62 zák.) tak, aby se zřetelem k tomuto jmění a 4½%ní úrokové míře stačilo ku krytí všech budoucích vydání ústavu (povinné a nepovinné dávky, správní náklady a pod.). Rozdíl proti dosavadním systémům p-ho p. spočívá v tom, že dosud musil mít nositel pojištění stále k dispozici pro každého pojištěnce částku kryjící plně jeho pojistné nároky, kdežto dnešní systém žádá pouze, aby nositel pojištění měl kapitál, který by spolu s běžnými příjmy na pojistném dostal ku krytí běžných vydání ústavu. V podrobnostech jest odkázati na pojistně-matematickou část důvodové zprávy cit.

zákona (tisk poslanecké sněmovny č. 1706/1928) zpracovanou univ. prof. Dr. Schoenbaumem.

Po pětileté účinnosti zák. č. 26/1929, který se v celku dobře osvědčil, došlo k jeho novelisaci v některých směrech cit. zák. č. 117/1934.

V dalším jest uveden hlavní obsah zák. č. 26/1929 ve znění novely č. 117/1934. Paragrafy zde citované jsou paragrafy tohoto zákona (ve znění novelisovaném).

3. Pojistná povinnost. Zákonně vystižení onoho okruhu zaměstnanců, kteří jakožto zaměstnanci „ve vyšších službách“ spadají do p-ho p., tedy ohraničení zaměstnanců nižších a vyšších služeb bylo ve všech po sobě jdoucích zákonech o p-m p. zákonodárným úkolem velmi obtížným. Ve všech těchto zákonech (č. 1/1907, 138/1914, 89/1920, 26/1929) vidíme — vedle tendence (u novel z r. 1914 a 1920) rozšíření rozsah pojistné povinnosti — různé pokusy o zřetelné vystižení vůle zákonodárce. Že se to v prvních třech zákonech valně nezdařilo, je viděti z nepřehledného množství nálezů nejvyššího správního soudu jednajících o této otázce, které teprve za platnosti toho kterého zákona vytvářely definitivní právní stav a jimž ovšem odpovídalo ještě daleko větší množství rozhodnutí ministerstva soc. péče a nižších správních stolic. Ukázalo se, že jakékoliv definování vyššího zaměstnance obecnou klausulí (positivní nebo negativní), byť doplněné demonstrative řadou příkladů, má za následek velikou právní nejistotu v konkrétních případech. Proto platný zák. č. 26/1929 upustil od metody obecné klausule a obsahuje (§ 1) taxativní výpočet zaměstnaneckých kategorií resp. skupin (odst. 1.) doplněný subsidiární obecnou klausulí (odst. 2.). Tyto skupiny jsou dány jednak celkovým charakterem zaměstnání a zaměstnanců, jednak povahou podniku resp. pracovního místa, jednak druhem práce. Celkovým charakterem zaměstnání jsou dány jednak skupina „úředníků“ a podobných zaměstnanců (soukromí učitelé, vychovatelé a obdobně činní zaměstnanci církví a náboženských společností, neb zaměstnanci, jichž činnost jest průpravou k tomuto povolání, § 1, odst. 1., bod 1.), jednak skupina „obchodních pomocníků“ (po rozumu zák. o obchodních pomocnících č. 20/1910 nebo zák. č. 34/1922, nahrazených zák. č. 154/1934 a podle § 73, lit. a) živn. řádu a § 101, lit. a) živn. zákona pro Slovensko a Podk. Rus, včetně obchodních učňů podle živnosten-

ského řádu resp. zákona, a cestujících, zástupců a jednatelů, i když jsou ustanoveni na provisi, § 1, odst. 1., bod 4. a 5.). Povahou pracovního místa jsou charakterisováni kancelářští zaměstnanci (s výjimkou zaměstnanců konajících práce podřízené, jako čištění, hlášení návštěv atd., § 1, odst. 1., bod 2.). — Povahou podniku jsou charakterisováni zaměstnanci v redakcích, v divadelních podnicích, u podniků zábavních, ústavů vyučovacích, léčebných atd. (opět se stejnou výjimkou nižších služeb, § 1, odst. 1., bod 3.). — Povahou práce charakterisováni jsou konečně zaměstnanci — podle názoru zákonodárce činní převážně při výrobě statků —, jichž výkony jsou uvedeny v bodě 6., § 1, odst. 1.: dozor a pod. činnosti, přejímání a skladování zboží a pod. činnosti, práce umělecké a kresličské. Tento výpočet skupin zaměstnaneckých doplňuje pak zákon subsidiární resp. supletorní obecnou klausulí zahrnující do pojištění veškeré zaměstnance zaměstnané pracemi duševními (§ 1, odst. 2.).

Vedle příslušnosti k některé z těchto zaměstnaneckých skupin jest podmínkou pojistné povinnosti smluvní služební poměr a dále zaměstnání na území republiky Československé (§ 1, odst. 3., stanovící též výjimku pro zaměstnance tuzemských podniků plavebních; čl. 3 mezinárodní úmluvy s Rakouskem č. 78/1933 Sb., čl. 2, písm. e) úmluvy s Německem č. 209/1933 Sb., srovn. též 2 dohody s Německem vyhlášené pod č. 1 a 2/1926 Sb.).

§ 2 vyjímá některé osoby z pojistné povinnosti: zaměstnance mladší 16 let, osoby, jichž zaměstnání, které by jinak zakládalo pojistnou povinnost, jest pouze zaměstnáním vedlejším, posluchače vysokých a odborných škol, doplňující v době svého studia v praktickém zaměstnání svoje školské vzdělání, zaměstnance cizozemských podniků, které nemají v tuzemsku pevného závodu, zaměstnance cizích zastupitelských úřadů, mezistátních komisí a osob požívajících v Čsl. republice práva ex-territoriality, pokud jsou cizími státními občany. Dále vyjímá citovaný paragraf zaměstnance státu a jiných nucených svazků územních i zájmových, podniků a ústavů jimi provozovaných nebo zaručených, zákonně uznaných církví a náboženských společností, jakož i zaměstnance Národní banky, jestliže mají — nebo po ukončení stanovené zkušební doby nebo prozatímního postavení nabudou — nor-

mální t. j. se zastávaným místem spojené, rovnocenné a dostatečně zabezpečené penzijní nároky. O rovnocennosti a zabezpečení těchto nároků rozhoduje ministerstvo sociální péče po slyšení Všeobecného penzijního ústavu (srovn. ad 9). Podmínku rovnocennosti a zabezpečení u některých těchto zaměstnanců (t. j. zaměstnanců uvedených v §§ 21 a 22, a až d zák. č. 204/1932) zrušil § 11 vlád. nař. č. 252/1933 o úsporných opatřeních personálních. U zaměstnanců územní samosprávy zrušil tuto podmínku § 16 cit. nař., srovn. výnos min. soc. péče z 3. V. 1935, č. j. F.-5122/6-2.

4. Pojistný poměr a příspěvková doba.

O osobách v § 1 uvedených praví zákon, že jsou „pojištěním povinny a podle ustanovení tohoto zákona pojištěny“. Přes to pojistný poměr nevzniká ex lege, nýbrž na základě určitého právního jednání, t. j. podání „příhlášky“ u příslušného nositele pojištění, popřípadě na základě rozhodnutí o pojistné povinnosti, které se stalo (bez příhlášky) z moci úřední. Přihlásiti osobu podléhající pojistné povinnosti jest povinen zaměstnavatel do 14 dnů po vstupu zaměstnance do zaměstnání. Stejně jest povinen zaměstnavatel hlásiti nositeli pojištění všechny změny služebního poměru důležité pro pojištění, zejména změny služného. Zaměstnanec jest oprávněn podati veškeré ohlášky, aniž se tím ruší závazek zaměstnavatelův. Po vzniku pojistného případu jsou veškeré ohlášky neúčinné (§ 5).

Nárok na dávky z pojištění závisí jednak na tom, zda je dotčená osoba vůbec pojištěna, jednak na tom, po kterou dobu je pojištěna (t. zv. započítatelná příspěvková doba), výše dávek pak závisí vedle délky příspěvkové doby na třídách služného, v nichž je pojištěná osoba po dobu svého pojištění zařazena. Všechny tyto skutečnosti musí býti vyjádřeny v pojistném poměru.

Jestliže pojistný poměr může býti založen jedině přihláškou osoby pojištěním povinné resp. rozhodnutím o její pojistné povinnosti, možno příspěvkovou dobu získati nejen povinným pojištěním, nýbrž i jinak: vojenskou službou, převodem od jiného nositele pojištění, dobrovolným pokračováním v pojištění a nákupem let. Dále získává se příspěvková doba započtením předpřevratového pojištění u rakouských nositelů podle § 177, odst. 8. (viz ad 1.) a započtením německého pojištění vyšších zaměstnanců („Angestelltenversicherung“) na Hlučínsku podle § 188.

Príspevková doba získaná povinným pojištěním počíná ode dne vstupu do zaměstnání, stala-li se přihláška včas. Jinak se započítává příspěvková doba od měsíce, ve kterém přihláška nositeli pojištění došla nebo pojistná povinnost výměrem nebo rozhodnutím byla vyslovena. V obou případech není příspěvková doba závislá na zaplacení pojistného. Doba před přihláškou nebo rozhodnutím ležící, po kterou trvala pojistná povinnost, započítává se jen potud, pokud bylo za ni dodatečně zaplacené pojistné do 6 let po splatnosti (§ 12); zaměstnavatel může pojistné zaplatiti i po pojistném případě (srov. rozsudek vrchního pojišťovacího soudu z 22. V. 1933, č. Cpo 247/1933/1), nikoliv však pojištěnec, jemuž zákon dává právo na místě zaměstnavatele zaplatiti dlužné pojistné, pouze však před nastoupením pojistného případu (§ 68, odst. 5.). Podle ustanovení dodaného (v § 12, odst. 1.) novelou č. 117/1934 lze však z této zpětně přihlášené doby dodatečným zaplacením pojistného získati do doby čekací, která jest podmínkou nároků na pojistné dávky (viz ad 5), nejvýše 12 měsíců. Toto ustanovení jest obranou proti spekulativnímu dodatečnému přihlašování do pojištění osob, u nichž se očekává v krátké době nastoupení pojistného případu.

Príspevková doba počítá se na příspěvkové měsíce (rozhodné pro výměru dávek i placení pojistného). Každý započatý měsíc pokládá se za dovršený (§ 12, odst. 3.). § 65, odst. 2. (ve spojení s § 14) stanoví, kdy trvá pojistný poměr, t. j. přirůstají příspěvkové měsíce a zaměstnavatel má povinnost platiti pojistné, i když smluvní služební poměr zanikl.

Pojištěnci jsou během svého poměru pojistného zařazeni do tříd podle výše služného (§ 4). Těchto tříd je jedenáct. Do 1. třídy jsou zařazeni pojištěnci s ročním služným do 3000 Kč, do 11. třídy s ročním služným nad 42.000 Kč. Třídy 1. až 6. stoupají po 3000 Kč, třídy 7. až 11. po 6000 Kč.

§ 13 stanoví, za kterých podmínek jest příspěvkovou dobou doba zákonné přesměny služby vojenské. Za tuto dobu platí pojistné stát a o její započtení musí pojištěnec požádati (v určité lhůtě) u nositele pojištění.

O přestupech pojištěnců a převodech viz níže (sub 9).

Pojištěnec, který získal povinným pojištěním nejméně 30 příspěvkových měsíců, má právo bez přerušování pokračovati pla-

cením úhrnného pojistného v pojištění dobrovolně po zániku svojí pojistné povinnosti, není-li v době uplatnění nároku na toto dobrovolné pokračování nezpůsobilým k výkonu povolání. Toto právo zaniká, nezaplatí-li pojištěnec do měsíce po uplynutí ochranné lhůty (viz níže) pojistné aspoň za jeden příspěvkový měsíc. Pojištěnec může dobrovolně pokračovati buď v dosavadní třídě služného nebo v jedné ze čtyř nejbližších, pokud pojistné zvolené třídy není nižší než čtvrtina pojistného jeho dosavadní třídy. Pojištěnec může také později třídu v těchto mezích změnit (§ 60 ve znění novely).

Pojištěnec povinně pojištěný může si zakoupiti dřívější nepojištěnou dobu služebního poměru, studia nebo výcviku složením zákupního pojistného s tím účinkem, že zakoupená doba započítává se mu po 2 letech ode dne, k němuž byl zákup uzavřen, jako doba příspěvková, nenaštane-li v uvedené dvouleté lhůtě pojistný případ. Zákupní pojistné vypočítává se individuálně (§ 61).

Nároky z pojištění vznikají tehdy, nastane-li pojistný případ za trvání pojistného poměru (povinného pojištění nebo dobrovolného pokračování) nebo sice po jeho skončení, ale v t. z. ochranné lhůtě, která běží ode dne zániku pojištění. Ochranná lhůta po zániku povinného pojištění rovná se čtvrtině dosud získané příspěvkové doby, nejméně však 24 měsícům (§ 57, odst. 1., ve znění novely), po zániku dobrovolného pojištění činí vždy 12 měsíců, při čemž však dobrovolným pokračováním v pojištění nemůže býti zkrácena ochranná lhůta plynoucí z předchozího povinného pojištění (§ 60, odst. 5. a 6.). Ochranná lhůta je lhůtou prekluzivní. Neběží po dobu požívání invalidního důchodu, odpočívání jeho výplaty a po dobu léčebné péče. Přes uvedenou ochrannou lhůtu plynoucí z povinného pojištění zachovávají se nároky, nejdéle však do uplynutí 60 měsíců po zániku pojistné povinnosti, po dobu prokázané nezaviněné nezaměstnanosti, kterou musí pojištěnec nositeli pojištění dokládati v půlročních obdobích potvrzením zprostředkovatelný práce. Nepředložení tohoto dokladu do 30 dní po uplynutí půlročního období má za následek ztrátu nároků (§ 58 ve znění novely). Dřívější možnost udržovati si nároky přes ochrannou lhůtu bez jakéhokoliv časového omezení placením t. zv. uznávacího poplatku, novela č. 117/1934 zrušila. Pouze těm pojištěncům, kteří si v den

počátku účinnosti novely (1. VII. 1934) nároky placením uznávacího poplatku udržovali, zůstává toto právo zachováno až do opětného vstupu do pojištění (čl. III, § 3, zák. č. 117/1934).

Jestliže bývalý pojištěnec vstoupí opět do pojištění, započítává se mu příspěvková doba dříve získaná, jestliže přerušeni netrvalo déle než 5 let ode dne zániku pojištění. Při přerušeni delším 5, ale kratším 10 let, obživuje dřívější příspěvková doba, získal-li pojištěnec nových 12 měsíců před uplynutím těchto 10 let. Jinak jest podmínkou obživení dřívější doby získání nových 60 měsíců pojištění. Také do doby přerušeni nepočítá se doba požitku (nebo odpočívání) invalidního důchodu (§ 59 ve znění novely).

5. Dávky (plnění) pojistné. Dávky z p-ho p. jsou dvojího druhu: povinné a dobrovolné. Povinné jsou pak opět dvojího druhu: důchody (měsíčně vyplácené) a dávky jednorázové. Podmínkou nároku na kteroukoliv povinnou dávku kromě odbytného jest získání 60 příspěvkových měsíců (čekací doba). Nastane-li pojistný případ (invalidita, smrt) v důsledku podnikového úrazu, považuje se čekací doba za dokončenou (§ 16). Podnikovým úrazem rozumí se zde úraz podle právních předpisů o úrazovém pojištění dělnickém. Na otázku, zda jest v tomto směru klásti úrazu na roven nemoc z povolání ve smyslu zák. č. 99/1932, jest patrně odpověděti záporně vzhledem ke znění § 1 tohoto zákona, který stanoví pouze o zákonech o úrazovém pojištění, že jest jich obdobně použití na nemoci z povolání. Otázka tato, která ovšem nevyklučuje blahovolný výklad kladný, nebyla dosud praxí řešena.

Pojištěnec má nárok na důchod invalidní a starobní, jeho pozůstalí na důchod vdovský (vdovecký), sirotčí resp. rodičovský. Nárok na důchod invalidní má pojištěnec trvale (nebo po vyčerpání jednoletého nároku na nemocenskou) nezpůsobilý k výkonu svého povolání. Takovým — podle definice zákona — jest „kdo pro tělesnou nebo duševní vadu nebo pro slabost tělesných nebo duševních sil nemůže dále zastávat povinnosti svého povolání ani jiného povolání, přiměřeného dosavadnímu povolání, způsobu, jakým byl v něm zaměstnáván, jeho postavení v něm, jakož i jeho praktickému i teoretickému vzdělání“ (§ 17). Přivodění invalidity úmyslné nebo při spáchání trestného činu vylučuje nárok na invalidní důchod, který však může býti v těchto pří-

padech zcela nebo z části přiznán příslušníkům rodiny (§ 18). — Nárok na důchod starobní (§ 20 ve znění novely) má muž, dosáhl-li 60 let, nebo získal aspoň 480 příspěvkových měsíců, a žena, dosáhla-li 55 let, nejsou-li dále zaměstnání způsobem, který by zakládal pojistnou povinnost podle zákona o p-m p. nebo podle zák. č. 221/1924 ve znění zák. č. 184/1928 (a ostatních novel) nebo podle zák. č. 242/1922 nebo zák. č. 148/1925 (o pojištění samostatných), jakmile tento zákon vstoupí v účinnost. Dřívější t. zv. nepodmíněný starobní důchod, který náležel mužům od 65 let a ženám od 60 let života bez ohledu na to, byli-li dále v zaměstnání, byl novelou č. 117/1934 zrušen. Naproti tomu zaveden touže novelou nový druh starobního důchodu (t. zv. sociální důchod), náležející pojištěnci 56letému a pojištěnce 54leté, získal-li 120 příspěvkových měsíců v povinném pojištění, uplynul-li rok od výstupu z povinného pojištění a není-li pojištěnec (pojištěnka) zaměstnán způsobem zakládajícím pojistnou povinnost podle některého z právě citovaných zákonů o důchodovém pojištění zaměstnanců, ale i způsobem zakládajícím pojistnou povinnost podle zák. č. 148/1925 bez ohledu na účinnost tohoto zákona. Jinými slovy (poněvadž možnost zaměstnání u těchto osob ve veřejných službách s normálními pensijními nároky je téměř vyloučena), důchod sociální jest určen těm pojištěncům, kteří jsou bez jakéhokoliv výdělečného zaměstnání resp. činnosti. Tímto novým ustanovením má se umožniti — v době nynější nezaměstnanosti — snazší odchod starších zaměstnanců na odpočinek.

Nárok na důchod vdovský má vdova po pojištěnci nebo důchodci, jestliže pojištěný manžel zemřel alespoň 6 měsíců po uzavření sňatku (v případě úrazu nebo zrození dítěte neb legitimace dítěte sňatkem má vdova nárok i při kratším trvání manželství), jestliže neuzavřel sňatek po dosažení 60 let nebo v době požívání invalidního neb starobního důchodu (jestliže manželství trvalo aspoň 2 léta, náleží důchod i v těchto dvou případech), nezavinila-li vdova smrt manželovu nebo rozvod resp. rozluku s ním a nedostalo-li se jí při rozluce provedené před účinností zákona odškodnění za vdovský důchod (§§ 25—26). § 27 zavádí zajímavý způsob dělení vdovského důchodu mezi dvě (nebo více) manželky téhož pojištěnce, jehož manželství bylo bez viny manželčiny rozloučeno;

vdovský důchod se dělí podle doby trvání manželství. Znovuprovdáním vdovský důchod zaniká a vdova má nárok na odbytné (ve výši trojnásobku ročního vdovského důchodu, § 29). Vdovec má obdobně nárok na důchod vdovecký, byl-li svojí manželkou převážně vyživován a je nezpůsobilý k výdělku a potřebný (§ 30). Dítě po pojištění (pojištěnce) má nárok na důchod sirotčí do 18. roku (dobrovolné prodloužení přes 18 do 24 let je za určitých podmínek přípustné, § 33, odst. 2.). Osvojení, vnuci a nevlastní děti mají nárok na sirotčí důchod za určitých podmínek (§§ 31—33). Rodiče pojištěnce mají nárok na důchod rodičů, není-li vdovy, vdovce ani oprávněných dětí a byli-li výživou na pojištěnce převážně odkázáni (§ 34).

Jednorázové dávky jsou tři: výbavné (pro pojištěnky), odbytné a pohřebné (pro pozůstalé). Podmínkou výbavného jest uzavření sňatku (§ 35, pro ženy pojištěné před účinností zákona zmírňuje se podmínka čekací doby dle § 185). Na odbytné mají nárok vdova resp. děti a, není-li jich, rodiče, za podmínek stanovených pro důchody, jestliže pojištěnec zemřel před dosažením čekací doby, ale po dosažení alespoň 6 příspěvkových měsíců (tato podmínka nemusí být dána v případě úrazu, nikoliv podnikového, § 36). Na pohřebné má nárok pozůstalý (manžel, děti, rodiče, děd, bába, sourozenci), který vypravil pojištěnci pohřeb (§ 38).

Výše všech povinných dávek jest dána zlomkem (násobkem) ročního invalidního (starobního) důchodu. Tento důchod se vyměřuje tím způsobem, že se ku stejné základní částce (3600 Kč) připočítává za každý příspěvkový měsíc zvyšovací částka podle třídy služného v tom kterém měsíci. Zvyšovací částka 1. třídy činí 2 Kč, 11. třídy 50 Kč (§ 21). § 177 stanoví, jakým způsobem se při tomto způsobu počítání důchodu zhodnotí doba pojištěním získaná před účinností zákona. Za každé dítě, které by v případě úmrtí důchodce mělo nárok na sirotčí důchod a o něž důchodce pečuje, zvyšuje se invalidní a starobní důchod o osminu („vychovavací příplatky“, § 22). Pro úplnou bezmocnost důchodce zvyšuje se invalidní, starobní a vdovský důchod o polovinu (§§ 23, 28). § 176 (ve znění novely č. 117/1934) stanoví, jakým způsobem se zvyšují důchody o t. zv. státní příspěvek za dobu vojenské služby za války; náklady tohoto zvýšení hradí stát. § 177 a, dodaný

cit. zák. č. 125/1931, zavádí zvýšení za nepojištěnou dobu ztrávenou před účinností zákona v některém ze zaměstnání, zakládajících podle § 1 dnes platného zákona pojistnou povinnost (o úhradě tohoto zvýšení viz níže bod 6.). Maximem invalidního (starobního) důchodu jest průměr nejvyšších služebních požitků (započítatelných podle § 4 a hlášených podle § 5), jež pojištěnec měl v 30 příspěvkových měsících z posledních 90, po případě z kratší doby před nápadem důchodu, v žádném případě však nesmí být invalidní důchod nižší než Kč 3600 (minimum, § 24 ve znění novely č. 117/1934).

Podle důchodu invalidního vyměřují se ostatní dávky: Tak vdovský důchod a sirotčí důchod dítěte oboustranně osiřelého činí polovinu, sirotčí důchod jednostranně osiřelého dítěte čtvrtinu invalidního důchodu, při čemž úhrn vdovského a sirotčích důchodů je omezen jako maximem: výši invalidního důchodu s vychovavacími příplatky. U všech důchodů stanoví zákon ciferné minima.

§§ 39 a násl. obsahují ustanovení o způsobu výplaty dávek, a to buď v případech normálních (§ 39) nebo výjimečných: v případě, kde v zájmu rodiny důchodcevy rozhodne opatrovnický soud o výplatě jiné osobě (§ 41), kde důchodce odpykává trest na svobodě nebo přeloží bydliště bez svolení nositele pojištění do ciziny (§ 42; srov. k tomu v poměru k Rakousku čl. 14 úmluvy č. 78/1933, viz ad 11); o náhradě peněžitých dávek naturálními (ústavním zaopatřením) jedná § 45. — § 43 stanoví promlčecí lhůty pro dávky: nárok na dávku promlčuje se v pěti letech (u výbavného ve dvou, § 35), nárok na jednotlivou splátku důchodu v jednom roce. § 46 prohlašuje převod, zastavení a zabavení nároků za neplatné (s výjimkou ve prospěch nároků alimentálních a nároků na úhradu záloh na dávku poskytnutých určitými subjekty).

§ 44 jedná o konkurenci důchodů s jinými požitky. Při konkurenci s úrazovým důchodem krátí se důchod pensijní o částku, o kterou úhrn obou převyšuje průměr požitků v posledních 60 měsících pojištění (§ 44, odst. 3). Při konkurenci s nemocenským — pouze však při invalidním důchodu a při invaliditě, která je důsledkem nemoci — nárok na důchod odpočívá (§ 44, odst. 1). Z téže zásady vychází § 17, odst. 2, ačkoliv obě tato ustanovení předpokládají existenci zá-

kona o nemocenském pojištění soukromých zaměstnanců ve vyšších službách, který dosud nebyl vydán. Výdělek invalidního důchodce (rozumí se patrně jakýkoliv výnos práce) způsobuje krácení důchodu tehdy, jestliže oba příjmy dohromady převyšují jak částku 30.000 Kč ročně, tak průměr služebních požitků důchodce za posledních 5 let pojištění.

Dobrovolnými dávkami jsou léčebná péče, podpory v nezaměstnanosti a nemocenské ošetření důchodců. Léčebná péče (léčení v lázních, sanatoriích, zákroky operativní a pod.) zavádí se jako prevence nebo represe invalidity, pokud k tomu účelu nedostačují dávky nemocenského pojištění (§§ 49—55). Praxe nositelů pojištění směřuje hlavně k plánovitému potírání t. zv. sociálních chorob (zejména tuberkulózy a nemocí arthritických). Po dobu léčení mají příslušníci rodiny pojištěnce nárok na výživné (ve výši poloviny invalidního důchodu, § 54, odst. 2). Podpory v nezaměstnanosti jest oprávněn poskytovat nositel pojištění osobám naposledy u něho pojištěným podle zásad stanovených Všeobecným pensijním ústavem a schválených ministerstvem sociální péče. Toho času poskytují se podpory podle zásad schválených výnosem ministerstva soc. péče ze dne 1. VI. 1933, č. 6076/IV/3.

§ 48 zákona zavedl obligatorní nemocenské pojištění důchodců u nemocenských pojišťoven podle „zákona o nemocenském pojištění soukromých zaměstnanců ve vyšších službách“. Poněvadž však tento zákon, jak uvedeno, dosud nebyl vydán a cit. paragraf nebyl proveditelný, zavedlo opatření Stálého výboru č. 162/1929 fakultativní pojištění důchodců u existujících nemocenských pojišťoven. Pojistné za toto pojištění platí nositel pojištění.

6. Pojistné. Prostředky k úhradě pojistných dávek a ostatních vydání při provádění p-ho p. opatřují se měsíčním pojistným, jehož výše (pro povinné a dobrovolné pojištění) jest stanovena zákonem pevnými ciframi v jednotlivých třídách služného. Z toho důvodu jest sdělení zásad, podle nichž bylo toto průměrné pojistné pro celek pojištěnců vypočteno („tak, aby hodnota všech budoucích příjmů spolu se jměním ústavu stačila podle zásad pojistné matematiky k úhradě budoucích výdajů na dávky podle tohoto zákona a na správné a jiné výdaje, přípustné podle tohoto zákona“), v § 62 právně irrelevantní, byť

významné pro pochopení pojistně-technického systému zákona (viz ad 2). Měsíční pojistné první třídy činí Kč 12, druhé Kč 36, jedenácté Kč 250 (§ 63). Zák. č. 135/1931 (o zvýšení dávek za nepojištěnou dobu, viz ad 5) bylo pojistné druhé až jedenácté třídy zvýšeno o příplatek (ve třídě druhé Kč 2, ve třídě jedenácté Kč 10), který bude na úhradu zvýšení zavedeného tímto zákonem placen pro přechodnou dobu 40 let. — Z pojistného za povinné pojištění hradí zaměstnavatel a zaměstnanec po jedné polovině, za pojištění osob, nemajících služného v penězích, hradí celé pojistné zaměstnavatel, za pojištění dobrovolné hradí celé pojistné ovšem pojištěnec. Pojistné za povinné pojištění odvádí zaměstnavatel a to předem prvního dne každého kalendářního měsíce a jest oprávněn polovinu připadající na zaměstnance — za určitých podmínek — sraziti si ze služného (§§ 64, 68). Zákon obsahuje dále řadu předpisů o promlčení práva předepsati pojistné a práva vymáhati předepsané pojistné (§ 67), o ručení za pojistné (§§ 69—71) a o úrokování a soudním vymáhání pojistného (§ 72). Exekuční titul na pojistné vyhotovuje příslušná úřadovna Všeobecného pensijního ústavu a pohledávky pojistného požívají přednostních práv v řízení exekučním, konkursním a vyrovnacím.

7. Nositelé pojištění, jejich hospodaření a státní dozor. P. p. provádí z větší části Všeobecný pensijní ústav, z menší části t. zv. náhradní ústavy.

Všeobecný pensijní ústav se sídlem v Praze jest samosprávnou veřejnou korporací, jejímiž členy jsou zaměstnanci u něho povinně pojištění a jejich zaměstnavatelé. Jest spravován kolegiálními orgány složenými z větší části z volených zástupců pojištěnců a zaměstnavatelů, z menší části z odborníků jmenovaných vládou a to z poloviny ze zaměstnavatelů, z poloviny ze zaměstnanců. V čele ústavu stojí předseda jmenovaný prezidentem republiky. Pro přímý styk se stranami má Všeobecný pensijní ústav jako exekutivní orgány úřadovny, a to dvě v Praze pro zemi Českou, dvě v Brně pro zemi Moravskoslezskou a jednu v Bratislavě pro zemi Slovenskou a Podkarpatoruskou. Působnost obou pražských a brněnských úřadoven jest ohraničena územně, obvody jejich působnosti jsou stanoveny nař. č. 27/1929, při čemž dbáno přibližně hranic národnostních. Úřadovny mají vlastní kole-

giální orgány obdobně složené jako orgány Všeobecného pensijního ústavu. §§ 76 až 102 obsahují předpisy o složení a kompetenci jednotlivých orgánů Všeobecného pensijního ústavu a úřadoven a o volbách členů samosprávných sborů. Výbor (t. j. nejširší sbor Všeobecného pensijního ústavu) má vydati stanovy Všeobecného pensijního ústavu, jež vyžadují schválení ministerstva sociální péče (§ 75); první stanovy vydá toto ministerstvo samo po slyšení Všeobecného pensijního ústavu (§ 192). Dosud se tak nestalo, takže podle § 192 platí dosavadní stanovy (vydané výnosem min. soc. péče z 5. II. 1919, č. j. 1294/III-19), pokud neodporují zákonu. Také volby funkcionářů Všeobecného pensijního ústavu nebyly dosud provedeny.

Zřizování t. zv. náhradních ústavů připouštěl zákon o p-m p. z r. 1906 a novela z r. 1914 a jejich podstata spočívá v tom, že se jeden nebo více zaměstnavatelů se svými zaměstnanci sdruží v korporaci za účelem provádění p-ho p. s tím účinkem, že se tímto pojištěním splňuje pojištná povinnost podle pensijního zákona. Tohoto účinku lze však dosáhnouti jen tehdy, jestliže ústav resp. jeho stanovy odpovídají zákonným předpisům a dostane-li se jim schválení státního. Již novela č. 89/1920 zakázala zřizování nových náhradních ústavů (§ 65, odst. 3) a platný zák. č. 26/1929 připouští jejich zřizování jen rozdělením nebo sloučením dosavadních (§ 107). Podmínky, jež musí dosavadní náhradní ústavy splňovati, aby také za platnosti tohoto zákona dosáhly státního uznání (které uděluje ministerstvo sociální péče) stanoví § 106, řízení o uznání, o něž měly náhradní ústavy podati žádost do 6 měsíců ode dne účinnosti zákona, upravuje § 108, o likvidaci ústavu, který nedosáhnul uznání pozbyl náhradní vlastnosti, jedná § 109 a o odvolání uděleného uznání § 110.

Náhradní ústavy sdružují se ve Svaz pensijních ústavů v republice Československé, k němuž jako člen může přistoupiti také Všeobecný pensijní ústav (§ 112).

O hospodaření jméním Všeobecného pensijního ústavu resp. všech nositelů pojištění obsahují ustanovení §§ 162—164; tato ustanovení směřují jednak k tomu, aby uložení jmění ústavů bylo náležitě bezpečné, jednak k tomu, aby ukládané kapitály vykonávaly účelnou funkci ve státním resp. národním hospodářství. O ukládání přírůstku jmění Všeobecného pensijního ústavu jedná též § 7 zák. č. 49/1934

o zřízení československého reeskontního a lombardního ústavu (ve znění nař. č. 167/1934, srov. též č. 71/1934 Sb.). Novelou č. 117/1934 dodaný § 162a usnadňuje nositelům pojištění vymáhání pohledávek z poskytnutých zápujček.

O svém hospodářství podávají nositelé každoročně zprávy a statistické výkazy ministerstvu sociální péče (§ 165). Všeobecný pensijní ústav pak předkládá v tříletých lhůtách tomuto ministerstvu t. zv. pojistně-matematickou bilanci (prvá vydána v roce 1933 k 31. XII. 1929) a statistické šetření o průběhu souborných zjevů rozhodných pro vývoj pojištění (§ 166). — Jinak jsou v § 168 dány ministerstvu sociální péče, které je dozorčím úřadem nad nositeli pojištění a Svazem pensijních ústavů, obvyklé prostředky státního dozoru nad samosprávnými subjekty veřejné správy.

8. **Řízení.** O řízení prováděném nositeli pojištění jedná jednak § 5, odst. 4 (potvrzování došlé přihlášky), jednak § 47 (s nadpisem „Ohlašování nároků“), jednak §§ 125—133. Zásadně se přiznává nositelům pojištění právo vydávati závazná správní rozhodnutí a opatření („výměry“), schopná právní moci. Tato otázka, která u výměrů nositelů sociálního pojištění byla dlouho sporná, je za dnešního právního stavu v p-m p. rozřešena zcela jasně obsahem i stylisací citovaných paragrafů.

V § 47 stanoví se především projednací zásada v řízení o přiznání dávky („nároky jest ohlásiti“) a zásada (dodáno novelou č. 117/1934), že uplatněný nárok přechází na dědice. Dále obsahuje cit. paragraf pravidla pro zjišťování skutečností v řízení dávkovém, zejména při zjišťování invalidity, a konečně zajímavé ustanovení o tom, že do jednoho roku jest záporné rozhodnutí o invaliditě (zamítnutí nároku na invalidní důchod nebo odnětí invalidního důchodu) res iudicata resp. že novou invaliditu („podstatnou změnu ve zdravotním stavu“) v této lhůtě nastalou jest nutno zvláště osvědčiti (odst. 3). Ostatní ustanovení o řízení u nositelů pojištění stanoví předně formu a obsah výměrů (§§ 125 a 126, podle § 126 i výměr bez poučení o opravném prostředku může nabýti právní moci, nebylo-li mu odporováno do 6 měsíců). Doručování výměrů má se díti podle analogie nař. č. 8/1928 (§ 127, podle rozsudku vrchního pojišťovacího soudu z 22. V. 1933, č. j. Cpo-644/1932-1 má nositel pojištění i v jiných

případech postupovati analogicky podle tohoto nařízení), kdežto pro navrácení v předešlý stav a obnovu řízení má se použiti obdoby civilního řádu soudního (§§ 129, 130). O lhůtách pro opravné prostředky jedná § 132, o lhůtách podle tohoto zákona vůbec § 161.

Nositelům pojištění jsou pro zjišťování skutečností dány tři prostředky: a) Ohlašovací povinnost zaměstnavatelů (viz ad 4, § 5), jakož i povinnosti zaměstnavatelů, pojištěnců a důchodců sdělovati na dotaz relevantní skutkové okolnosti (§§ 7, 10). Tyto povinnosti jsou zaručeny trestní sankcí (§ 170), po případě povinností důchodce vrátiti neprávem přijaté dávky (§ 40, odst. 2); b) Právo nositelů pojištění zjišťovati některé skutečnosti svými zmocněnci (§ 7), jemuž odpovídá povinnost zaměstnavatelů vésti záznamy o služném (§ 6). Příbuzné povahy je ustanovení, že nositel pojištění je oprávněn zjišťovati zdravotní stav žadatele o důchod svým lékařem (§ 47, odst. 2); c) Spolupůsobení nositelů jiných odvětví sociálního pojištění, jakož i úřadů, soudů, veřejných institucí a korporací, které jest ve značně širokém rozsahu upraveno v § 175.

Opravné prostředky jsou — jako v ostatních oborech sociálního pojištění u nás — dvojího druhu: proti výměrům rozhodujícím o pojistných dávkách (pokud je ovšem na ně právní nárok) možno podati žalobu k pojišťovacímu soudu a proti jeho rozsudku (resp. usnesení) odvolání (resp. stížnost) k vrchnímu pojišťovacímu soudu; proti ostatním výměrům možno podati odvolání (do 15 dnů) k zemskému úřadu, z jehož rozhodnutí lze se odvolati k ministerstvu sociální péče (§ 133). Řízení u pojišťovacích soudů a vrchního pojišťovacího soudu jest upraveno v podstatě shodně jako v oboru pojištění invalidního a starobního (§§ 134—157); podrobnější předpisy pro pojišťovací soudnictví v oboru p-ho p. byly vydány cit. nař. č. 37/1931.

§ 159 stanoví zásadu vzájemné vázanosti mezi pojišťovacími soudy a správními úřady při řešení prejudiciálních otázek, které byly před tím příslušným orgánem (soudem nebo správním úřadem) v mezích jeho příslušnosti pravoplatně rozhodnuty.

9. Přestupy pojištěnců. §§ 113—117 upravují t. zv. přestupy pojištěnců, t. j. upravují otázku pensijních nároků osob, které přestupují z jednoho zaměstnání do druhého, při čemž v každém z těchto zaměstnání bylo o jejich nároky (resp. nároky

pozůstalých) na zaopatřovací dávky v případě invalidity, stáří a smrti postaráno u jiného nositele pojištění nebo jiným druhem sociálního zabezpečení.

Jde o přestupy jednak mezi různými nositeli p-ho p. (viz ad 7, § 113 ve znění novely č. 117/1934), jednak mezi nositeli p-ho p. a veřejnými zaměstnavateli zaručujícími normální pensijní nároky, jichž zaměstnanci jsou z p-ho p. vyňati podle § 2, č. 4 (viz ad 3, § 114), jednak mezi nositeli p-ho p. na jedné straně a nositeli invalidního a starobního pojištění a pojištění u báňských bratrských pokladen na druhé straně (§ 115). Zásadou je, že přestup zaměstnance do jiného služebního poměru a v důsledku toho do pojištění u jiného nositele důchodového pojištění (pensijního zaopatření) podmiňuje povinnost dosavadního nositele převésti na nového nositele určitou peněžitou částku (t. zv. převodní částku) odpovídající dosud získaným nárokům (době a zařazení do tříd) a povinnost tohoto nového nositele zhodnotiti přestoupivšímu pojištěnci dříve získanou dobu ve svém pojištění (zaopatření). Určení obou těchto povinností v konkrétním případě provádí se pojistně-mathematicky se zřetelem k početním základům obou zúčastněných nositelů. Při velmi značné různosti těchto základů u různých nositelů pojištění jde o agendu značně komplikovanou, která potřebuje nejen úpravy zákonné, jaké se jí dostalo citovanými paragrafy zák. č. 26/1929 a analogickými předpisy zák. č. 221/1924 (§§ 240 a násl.), nýbrž podrobné úpravy pojistně-mathematické (výpočtové tabulky), jež má býti pro jednotlivé druhy přestupů vydána vládním nařízením.

V tomto směru nebyla od vydání zák. č. 26/1929 — vyjímajíc cit. nař. č. 10/1931 — vydána žádná podrobnější úprava (a patrně již vydána nebude, ježto se chystá jiná zákonná úprava této materie), takže tyto převody zákonem nařízené nelze dosud fakticky prováděti. Naproti tomu lze prováděti převody rezerv při přestupech nastalých před 1. I. 1929, a to podle tehdy platných norem (viz ad 1).

Vydáním převodní částky zanikají všechny nároky proti dřívějšímu nositeli pojištění (§ 116). Spory o převody rozhoduje přímo (t. j. v první stolici) ministerstvo sociální péče (§ 117).

Podmínkou vynětí veřejných zaměstnanců podle § 2, č. 4, z pensijní pojistné povinnosti a tudíž též podmínkou event. povinnosti vydati převodní částku — po-

kud nejde o zaměstnance, na něž se vztahuje § 11 resp. § 16 nař. č. 252/1933 (viz ad 3) — jest rozhodnutí ministerstva sociální péče o rovnocennosti normálních pensijních nároků v tom kterém oboru veřejné služby s nároky z p-ho p. V tomto směru rozhodlo ministerstvo sociální péče ještě před vydáním cit. nař. č. 252/1933 o státních zaměstnancích, na něž se přímo vztahují platové zák. č. 103, 104 a 105/1926 (výnos z 10. VI. 1932, č. j. 4850/IV/3/1932), o zaměstnancích drah, kteří jsou členy „Pensijního oddělení invalidního a starobního fondu čsl. státních drah“ (výnos ze 17. III. 1933, č. j. 2004/IV/3/1933) a dále o zaměstnancích těchto veřejných zaměstnavatelů: Obchodní komora v Liberci (výnos z 25. II. 1933, č. j. 1952/IV/3/1933), město Mor. Ostrava (výnos z 12. III. 1933, č. j. 2557/IV/3/33), Zemská banka (výnos z 22. IX. 1933, č. j. 7731/IV/3/33), Hypoteční banka česká (výnos z 8. XI. 1933, č. j. F 5124/6/11), Městská spořitelna na Kr. Vinohradech (výnos ze 7. XII. 1933, č. j. F 5124/13/10). Po vydání nař. č. 252/1933 bylo toto rozhodnutí vydáno u těchto veřejných zaměstnavatelů: Národní banka (výnos ze 16. I. 1934, č. j. F 5121/18/12), Úrazová pojišťovna dělnická v Praze (výnos z 23. I. 1934, č. j. F 5123/16/1), Gremium pražského obchodnictva (výnos ze 6. II. 1935, č. j. F 5123/14/1). Záporně rozhodlo ministerstvo v případě dvou nábož. obcí židovských (Praha, Prostějov).

V ohledu pensijních nároků veřejných zaměstnanců jest dále zajímavé, že § 114, odst. 1., zák. č. 26/1929, tedy zákona, který jedná o p-m p. soukromých zaměstnanců, stanoví také povinnost k vydání předvodní částky mezi dvěma veřejnými zaměstnavateli.

Chystaná novela o přestupech pojištěnců. Přípravuje se nová zákonná úprava přestupů pojištěnců z jednoho odvětví důchodového pojištění do druhého. Podle tohoto zákonného návrhu zrušuje se dosavadní systém odevzdávání převodních částek a zavádí se skládání důchodů. Důchod nepřiznává jako dosud vždy poslední, nýbrž t. zv. hlavní nositel pojištění, t. j. ten, u něhož byla naposledy získána příspěvková doba, při čemž každý následující započítává do své příspěvkové doby dobu získanou u předcházejících nositelů pojištění (nositel p-ho p. však do čekací doby jen 30 měsíců z předcházejícího pojištění jiného: invalidního nebo hornického). Na ochranu pensijních pojištěnců jest v návrhu dále ustanov-

vení, že nositel p-ho p. jest hlavním nositelem vždy, jestliže pojistný případ (kromě pro nárok na výbavné) nastal ve lhůtě rovnající se ochranné době po zániku p-ho p. podle novely č. 117/1934 (t. j. čtvrtina doby získané v p-m p., nejméně 24 měsíců, viz ad 5). Hlavní nositel pojištění přiznává dávku podle svých předpisů a podle doby u něho získané a zvýší ji o zvyšovací částky, které pojištěnec získal pojištěním u ostatních nositelů. Tyto částky uhradí příslušní nositelé pojištění nositeli hlavnímu.

Při přestupu mezi veřejnoprávním zaměstnavatelem a některým nositelem důchodového sociálního pojištění má rovněž napříště odpadnouti převádění převodních částek. Při přestupu do veřejné služby má podle návrhu nositel pojištění vydati ke dni trvalého ustanovení veřejnoprávnímu zaměstnavateli zaplacené pojistné; při přestupu do sociálního pojištění vydá veřejnoprávní zaměstnavatel Všeobecnému pensijnímu ústavu nebo Ústřední sociální pojišťovně (podle povahy zaměstnání, které zaměstnanec ve veřejných službách vykonával) pojistné, které by bylo zaplatiti, kdyby zaměstnanec nebyl býval vyňat z pojistné povinnosti.

Zda se tento návrh stane zákonem, nelze t. č. — v říjnu 1935 — ještě nikterak s určitostí říci.

10. Zvláštní druhy pojištění a jiná zaopatřovací zařízení. Všeobecný pensijní ústav (i ústavy náhradní) jest oprávněn a v některých směrech i povinen uzavírat pojištění buď osob u něho zákonně pojištěných na vyšší dávky nebo na dávky náležející za příznivějších podmínek, než stanoví zákon, nebo i osob podle zákona nepojištěných (avšak výdělečně činných), a to na dávky zákonné nebo vyšší a za jiných podmínek náležející. Toto pojištění (zv. „přípojištění“) má podstatně jinou právní povahu než pojištění zákonné, vzniká smlouvou, a je prováděno ve zvláštním oddělení nositele pojištění s odděleným účtováním a hospodařením. Podmínky a sazby tohoto pojištění vydané nositelem pojištění vyžadují schválení ministerstva sociální péče (§§ 122—123).

Zvláštní privilegované pojištění pro osoby, které jsou zaměstnány jako novináři, zavádí § 124, jehož některá ustanovení byla změněna novelou č. 117/1934. O účastenství na tomto pojištění rozhoduje kuratorium novinářského pojištění s konečnou platností. V kuratoriu zasedají pod předsednictvím předsedy Všeobecného pen-

sijního ústavu zástupcové jmenovaní vládou, zástupcové novinářů a jejich zaměstnavatelů (jmenovaní ministerstvem sociální péče po dohodě s ministerstvem školství na návrh organizací) a zástupcové Všeobecného pensijního ústavu.

§ 118 přizpůsobuje novým poměrům dřívější zaopatřovací zařízení, která poskytovala zaměstnancům podobné nároky jako p. p. (pensijní nároky zaručené zaměstnavateli, nároky podle §§ 11 a 12 zák. č. 130/1921 o zaopatřovacích požitcích bývalých zaměstnanců na velkém majetku pozemkovém atd.). §§ 119 a 120 dovoluje a upravuje zřizování t. zv. příplatkových ústavů poskytujících zaměstnancům nároky na dávky podobné dávkám z pensijního pojištění.

Nadlepšovací fond kondicinuujících farmaceutů zřízený § 167 zák. je podle nař. č. 42/1934 správně přiřazen k Všeobecnému pensijnímu ústavu. Předsedou jeho kuratoria je předseda Všeobecného pensijního ústavu a Všeobecný pensijní ústav obstarává jeho administrativní práce.

11. P. p. ve vztazích mezinárodních. Pokud jde o poměr čsl. p-ho p. k právním řádům cizích států, jde o dva komplexy otázek: jednak o likvidaci p-ho p. prováděného před převratem podle zákonů bývalého Předlitavska nositeli pojištění se sídlem v Rakousku, na něž musilo čsl. p. p. navázati; jednak o vztah čsl. p. p. k obdobným institucím cizích států v přítomnosti a budoucnosti. Prvý komplex otázek, náležející do širšího komplexu likvidace právních a hospodářských otázek zaniklé monarchie vůbec, jest t. č. již řešen čl. 275 mírové smlouvy St. Germainské a cit. smlouvami č. 60/1926 a 145, 149, 150 a 151/1929 Sb. spolu s ustanovením § 177, odst. 8., zák. č. 26/1929 (viz ad 1). Druhý komplex počíná se řešiti teprve v poslední době. Zde se v první řadě jedná o to, aby zdejší pojištěnec, který byl dříve pojištěn v obdobném pojištění cizího státu, nároky z tohoto pojištění měl nějakým způsobem zhodnoceny v pojištění zdejším a naopak. Potřeba takovéto mezinárodní úpravy ukazuje se tehdy, jestliže se množí případy přecházení zaměstnanců z jednoho státu do druhého. Poněvadž případů toho druhu jest nejvíce v poměru k Rakousku a Německu, jsou tyto dva státy prvými, s nimiž Čsl. republika uzavřela úmluvu o sociálním pojištění. Úmluva s Rakouskem byla uzavřena v Praze 5. IX. 1931 (druhý závěrečný protokol z 18. I. 1933) a byla ratifikována dne

27. IV. 1933 a vyhlášena pod č. 78/1933 Sb. (účinnost od 1. V. 1933). Všeobecná a závěrečná ustanovení úmluvy týkají se vedle p-ho p. též čsl. pojištění nemocenského, úrazového a bratrského. Důchodových pojištění společně týkají se čl. 14 až 16, p-ho p. zvláště čl. 19—26. Hlavní myšlenkou těchto speciálních ustanovení jest, že pro zachování nároků, pro dosažení čekací doby a pro přípustnost dobrovolného pokračování v pojištění počítají se započitatelné příspěvkové doby v obou státech získané a že při nastalém pojistném případě vyměří nositelé pojištění obou států samostatně důchod z obou pojištění, avšak ze základní částky přiznají pouze díl odpovídající poměru vnitrostátních příspěvkových dob k úhrnu příspěvkových dob v obou státech. Jinak úmluva v celé řadě ustanovení usnadňuje styk orgánů sociálního pojištění s příslušníky druhého státu a mezi sebou, zaručuje příslušníkům jednoho státu právní ochranu v sociálně-pojišťovacím právu druhého státu atd.

Úmluva s Německem byla uzavřena v Berlíně 21. III. 1931 a byla ratifikována 16. XI. 1933 a vyhlášena pod č. 209/1933 Sb. (účinnost od 1. XII. 1933). Všeobecná a závěrečná ustanovení týkají se rovněž několika odvětví čsl. i německého pojištění společně. Z „ustanovení zvláštních“ týkají se p-ho p. (společně s pojištěním invalidním a starobním a bratrským) čl. 16—23, které upravují dosažení čekací doby a zachování nároků počítáním příspěvkových dob získaných v obou státech a poskytování dílčích důchodů z pojištění obou států obdobně jako cit. články úmluvy s Rakouskem.

12. Několik dat o stavu p-ho p. Hlavní nositel pojištění, Všeobecný pensijní ústav, měl k 1. VIII. 1935 319.182 pojištěnců povinných; s dobrovolnými pojištěnci (6539) a pojištěnci platícími uznávací poplatek (19.737) bylo všech pojištěnců 345.458. Zaměstnavatelů, jimž se k uvedenému datu předepisovalo pojistné, bylo 69.583. Důchodců (všech druhů) bylo koncem srpna 1935 58.879. Úhrnná částka vyplacená v tomto měsíci na důchodech činila Kč 29,776.789, v kteréžto částce není započítáno zvýšení důchodů za nepojištěnou dobu podle zák. č. 125/1931, z jehož titulu v tomto měsíci bylo vyplaceno Kč 5,702.045

Jednorázových dávek (všech druhů: výbavné, pohřebné, odbytné) bylo v srpnu 1935 vyplaceno 657 v celkové částce Kč 2,279.695 plus 161 případů zvýšení za nepojištěnou dobu v částce Kč 71.304.

Jmění Všeobecného pensijního ústavu činilo k 30. VI. 1935 Kč 4116 milionů, z toho bylo uloženo ve státních papírech Kč 800,407.000, v ostatních cenných papírech Kč 568,819.000, v zápůjčkách zaruč. cennými papíry Kč 2,117.500, v hypotečních zápůjčkách Kč 1.140,283.500, v komunálních zápůjčkách (státu, zemím, okresům, obcím a v zápůjčkách melioračních) Kč 1.786,700.000.

Průměrná roční výše důchodů podle stavu k 1. dubnu 1935 činí včetně zvýšení za nepojištěnou dobu u důchodů invalidních Kč 8567 (z toho připadá na zvýšení za nepojištěnou dobu Kč 1227), u důchodů starobních Kč 9993 (2028), u důchodů vdovských Kč 4200 (661), u důchodů sirotčích Kč 2090 (169).

Počet pojištěnců všech náhradních ústavů (kterých bylo k 31. XII. 1933: 33) dohromady činil k 31. XII. 1933 40.448, počet důchodců k témuž datu 18.130.

13. P. p. v jiných státech. Pro srovnání budiž uvedeno, že také v některých jiných státech jest zavedeno samostatné sociální pojištění zaměstnanců vyšších služeb pro případ invalidity, stáří a smrti, obdobné našemu p-mu p. Přehlédneme-li vývoj sociálně-pojišťovacího zákonodárství různých států, vidíme, že k zvláštnímu pojištění vyšších zaměstnanců docházelo v jednotlivých státech ze dvou důvodů, o nichž svrchu (ad 1) byla učiněna zmínka: Buď z toho důvodu, že stát chtěl ještě dříve, než dojde k uzákonění všeobecného invalidního a starobního pojištění pro všechny zaměstnance, zavést tuto sociální výhodu pro zaměstnance vyšší (tak jako jinde zaváděly státy sociální pojištění pro jiné privilegované skupiny zaměstnanců: horníky, námořníky a pod.). Nebo z toho důvodu, že stát vedle obecného pojištění zaměstnanců zřídil zvláštní, jinak konstruované pojištění pro tuto složku zaměstnanectva. V prvním směru šlo o to, zavést pojištění vyšších zaměstnanců dříve než ostatních, v druhém o to, vybudovati je jinak než obecné pojištění zaměstnanců.

Zvláštní pojištění zaměstnanců vyšších služeb pro případ invalidity, stáří a smrti jest nyní zavedeno v těchto státech:

V Německu zák. z r. 1911 (účinnost od 1. I. 1913, nynější úprava podle zák. z 28. V. 1924). Zde bylo toto pojištění (Angestelltenversicherung) zavedeno později a vedle dělnického pojištění invalidního a starobního (z r. 1889).

Rakousko má p. p. vyšších zaměst-

nanců (Angestelltenversicherung) již z doby bývalé monarchie podle zák. z r. 1907 (viz ad 1., poslední úprava z r. 1928, sanační novela celého sociálního pojištění vydána v roce 1935). Vedle tohoto pojištění vyšších zaměstnanců není dosud uskutečněno všeobecné invalidní a starobní pojištění zaměstnanců nižších (byť uzákoněno zák. z r. 1927, který však dosud nenabyl účinnosti).

Jugoslavie má — podobně jako Rakousko — p. p. z doby bývalé monarchie v územích kdysi předlitavských (Slovinsko, Dalmacie, nová úprava z r. 1922). Pro zaměstnance na ostatních územích jest přistoupení k tomuto pojištění pouze dobrovolné. Také zde není dosud provedeno invalidní a starobní pojištění pro ostatní zaměstnance.

Polsko převzalo rovněž na území dříve rakouském bývalé rakouské p. p., na území dříve německém německé pojištění. Pro celý stát zavedlo invalidní a starobní pojištění duševních pracovníků v r. 1927, kterážto úprava nebyla dotčena velikou reformou všeobecného sociálního pojištění polského vydanou v r. 1933 (organisačně sloučeno p. p. s ostatním v roce 1935).

Belgie má starobní a pozůstalostní pojištění vyšších zaměstnanců z r. 1925 vedle staršího pojištění dělnického z r. 1924.

Luce mbursko má invalidní, starobní a pozůstalostní pojištění vyšších zaměstnanců od r. 1931, kdežto dělnické pojištění již od r. 1911.

Maďarsko má sice organisačně a legislativně jednotné pojištění zaměstnanců v živnostech a obchodu z r. 1928, ale v jeho rámci zvláštní úpravu pojištění zaměstnanců vyšších služeb.

Jiného druhu jsou ty legislativní úpravy, které zavádějí — při nedostatku všeobecného pojištění — sociální pojištění pouze pro určité speciální skupiny zaměstnanců, při čemž z povahy této skupiny plyne, že jde o zaměstnance převážně vyšších služeb: tak pro zaměstnance bankovní (Argentina z r. 1923, Ecuador z r. 1928, Uruguay z r. 1925), pro zaměstnance podniků a ústavů sloužících veřejným zájmům (Argentina z r. 1921, Brazílie z r. 1931, Uruguay z r. 1919).

Jinak však ve státech, které zavedly sociální pojištění pro případ invalidity, stáří a smrti, jest pravidlem jednotné pojištění všech zaměstnanců bez ohledu na rozdíl vyšších (duševních) a nižších (manuelních) služeb. Tak Francie, Velká Bri-

tanie, Irsko, Španělsko, Holandsko, Itálie, Rumunsko, Bulharsko, Řecko, Švédsko, Dánsko (v těchto dvou posledních státech jest národní pojištění všech občanů) a Rusko. V celku lze tedy říci, že vlastní zvláštního sociálního pojištění zaměstnanců ve vyšších službách jest střední Evropa.

Literatura.

Hendrich: „Zákon o pensijním pojištění soukromých zaměstnanců“; Gallas: „Výklad k zákonu o pensijním pojištění soukromých zaměstnanců ve vyšších službách“, 1929; Jindřich: „Výklad k zákonu o pensijním pojištění soukromých zaměstnanců ve vyšších službách“, 1929; Lippert: „Das Pensionsversicherungsgesetz“, 1929; Jindřich-Podlipský: „Pensijní pojištění soukromých zaměstnanců“, 1934. Jindřich-Linhart: „Přehled judikatury pensijního pojištění za leta 1918 až 1934“, 1935; Gallas-Lippert: „Zákon o pensijním pojištění soukromých zaměstnanců ve vyšších službách“, (Kompas) 1935; Korkisch: Angestelltenpensionsversicherungsgesetz mit Erläuterungen nach dem Stande vom 1. Juli 1934 (2. vyd.); Lippert-Einhorn: „Die Novelle zum Gesetze, betreffend die Pensionsversicherung der Privatangestellten“ (Prager Archiv für Gesetzgebung und Rechtsprechung, XVI, 12); Čtvrtstoletí pensijního pojištění. Pamětní spis V. p. ú. k 25letému trvání pensijního pojištění soukromých zaměstnanců, 1934. Organem V. p. ú. a Svazu pensijních ústavů jest časopis Pensijní pojištění, otiskující m. j. významnou judikaturu ve věcech pensijního pojištění, zejména všechna zásadní rozhodnutí vrchního pojišťovacího soudu.

Zdeněk Neubauer.

VI. Pojištění hornické.

H. p. nemocenské a provisní bylo prováděno v bratrských pokladnách, které jako instituce sociální pomoci existovaly již ve středověku; o nich zmiňuje se horní řád Jihlavsko-kutnohorský, který platil v Čechách až do vydání horního řádu Jáchymovského v r. 1518, který s různými změnami platil až do vydání obecného horního zák. z 23. V. 1854, č. 146 ř. z.

Podle tohoto zákona byli povinni báňští podnikatelé zříditi bratrskou pokladnu pro poskytování podpor v případě nemoci, invalidity a smrti (podpory vdovské a sirotčí). Dávky upravovaly stanovy, jež byly schvalovány báňskými úřady. Záhy se ukázalo, že příspěvky, které byly zpravidla vyměřovány procentem ze mzdy, nepostačují k úhradě dávek podle stanov a bylo proto uvažováno o nové úpravě h. p.

Tato úprava se stala zák. z 28. VII. 1889, č. 127 ř. z. na podkladě statistického šetření o úmrtnosti a invaliditě hor-

níků v letech 1886—1888. Tímto zákonem byly zavedeny dvě kategorie členů; do první patřili členové, kteří jimi byli před účinností zákona a jichž příspěvek, vyměřovaný procentem ze mzdy, zpravidla nestačil k úhradě jejich nároků; druhá kategorie byli členové nově vstupující po účinnosti zákona, jichž příspěvek byl stanoven podle pojistně-matematických zásad dle stáří člena. Při přestupu těchto pojištěnců k jiné bratrské pokladně převáděl se za pojištěnce první kategorie t. zv. podíl na jmění, jehož výše zpravidla neodpovídala nabytým nárokům, kdežto za nové členy měl se převáděti rezervní podíl odpovídající nabytým nárokům, napočtený individuálně podle pojistně-matematických zásad.

Pro nemocenské pojištění horníků platily zákonné předpisy, platné pro ostatní dělníky.

Oba druhy pojištění byly prováděny účetně odděleně, při čemž správní náklady provisního oddělení neslo nemocenské oddělení.

Minimální dávky, stanovené zák. č. 127/1889 činily u invalidní provise K 200 ročně, u provise vdovské polovinu, po př. třetinu a u provise sirotčí jednu šestinu. Ač stanovy bratrských pokladen dávaly možnost zvýšení těchto minimálních dávek, nedovoľoval nepříznivý finanční stav — zaviněný velkou roztříštěností nositelů pojištění — u většiny bratrských pokladen nadlepšení dávek, dokonce v některých bratrských pokladnách nebyly ani minimální dávky kryty jejich jměním.

Zák. č. 127/1889 byl doplněn a zejména v ustanoveních sanačních nově upraven zák. z 17. I. 1890, č. 14 ř. z., z 30. XII. 1891, č. 3 ř. z. z r. 1892 a z 17. IX. 1892, č. 178 ř. z.; podle zák. z r. 1892 bylo možno snížit minimální dávky na 50%, nebylo-li lze jiným způsobem (zvýšením příspěvků sanačních a pod.) provésti sanaci bratrské pokladny.

Za tohoto neutěšeného finančního stavu h-ho p. jednalo se úsilovně o jeho zlepšení, jak co do výše dávek, tak po stránce úhradové. Úprava měla býti provedena současně s uzákoněním všeobecného sociálního pojištění a také všechny návrhy osnov o sociálním pojištění zabývaly se p-m h-ým. Dalším zhoršením finančního stavu bratrských pokladen byl zák. z 24. V. 1918, č. 270 ř. z., jímž bylo uloženo bratrským pokladnám odškodňovati i válečné pojistné případy (invaliditu, úmrtí ve válce), byť se tak dále na účet podnikatelů.